

Les rabbins se méfient des questions sur l'origine ou la finalité, car seul Dieu connaît la réponse. La raison doit plutôt s'exercer sur la réalité du monde tel qu'il est pour que l'homme agisse selon la volonté divine.

Introduction de Saadia Gaon (892-942)

Mise en garde des sages

Le but de Saadia Gaon est de réconcilier la tradition et la foi d'Israël avec la raison. (En arabe le livre se nomme "les choses crues et les choses sues").

Cette raison est nécessaire pour saisir la portée du message prophétique. Pour autant la raison livrée à elle-même peut s'égarer dans des considérations stériles, voire dangereuses pour la foi du croyant.

ספר האמונות והדעות הקדמה

ואם יאמר אומר איך נשים עלינו לדין העיון בידיעות ודקדוקים עד אשר נאמין אותם כפי מה שיתבררו במלאכת השיעור ויתישבו, והעם מרחיקים המלאכה הזאת עד שהם אומרים שהעיון בה מביא הכפירה ומביא אל האפיקורסות? נאמר כי זה אינו אלא אצל עמי הארץ שבהם, כאשר סוברים עמי הארץ שבעיר הזאת כי כל מי שהוא הולך אל ארץ הודו יעשיר. וכמו שנאמר על עמי הארץ שבעירנו שהם סוברים שדבר שהוא דומה לתנין בולע הירח ונקדר. [...] והרבה כזה ממה שראוי לשתוק עליו. ואם יאמר אומר הנה חכמי ישראל הזהירו מזה, ובלבד העיון בתחלת הזמן ותחלת המקום, כאמרם כל המסתכל בארבעה דברים ראוי לו כאלו לא בא לעולם; מה למעלה מה למטה, מה לפנים מה לאחור (חגיגה יא). נאמר ונעזר באלהים כי העיון האמתי לא יתכן שימנעוהו ממנו, ויוצרונו כבר צוה בו עם ההגדה הנאמנת, כאמרו (ישעי ט' כ"א) הלא תדעו הלא תשמעו הלא הוגד מראש לכם הלא הבינותם מוסדות הארץ. ואמרו החסידים קצתם לקצתם (איוב ל"ד ד') משפט נבחרה לנו נדעה בינינו מה טוב. וכאשר יש לחמשת האנשים בזה, רוצה לומר איוב וחבריו מאמרים נרחבים. אבל מנעו שנעזוב ספרי הנביאים לצד ושנסמך על מה שיצא לכל אחד ואחד בעדת עצמו בהעלותו על דעתו התחלות הזמן והמקום, כי כל המעיין מן הצד הזה אפשר שימצא ואפשר שיטעה, ועד שימצא יהיה בלא דת, ואם ימצא הדת ויחזיק בה לא יבטח מהעתקתו ממנה בספק שיעמוד לפניו ויפסיד עליו אמונתו, ואנחנו כלנו מסכימים שהעושה זה חוטא, אם הוא בעל עיון, אבל אנחנו קהל בני ישראל חוקרים ומעיינים על דרך זולת זו, שהוא מה שאני עתיד לזכרו ולבאר בע"ה:

Livre des croyances et des convictions Introduction

Si nous nous demandons comment pouvons-nous acquérir les raisonnements intellectuels de manière à comprendre les choses de telle sorte que tout soit clair par le travail de la réflexion, et que les questions soient aplanies, alors que les gens s'éloignent de ce travail au point de dire que la réflexion peut entraîner le reniement de Dieu et l'apostasie? Tout cela n'est vrai que chez les ignorants, comme les ignorants de cette ville qui pensent que celui qui ira en Inde deviendra riche; ou comme ces ignorants de notre ville qui pensent qu'un animal qui ressemble au serpent avale la lune pour engendrer l'éclipse. [...] et il y a beaucoup

d'exemples que je ne vais pas citer. Et si une personne me pose la question : mais les sages d'Israël nous ont mis en garde contre cela, en particulier des réflexions sur l'origine du lieu et l'origine du temps; comme il est dit : "Celui qui s'interroge sur ce qu'il avait avant, sur ce qu'il aura après, sur ce qui est en haut et ce qui est en bas, il aurait mieux valu qu'il ne soit pas venu au monde (Haguiga 11 a). [A cette question] nous allons répondre avec l'aide de Dieu que la véritable investigation dans l'étude n'a pas pu être interdite par les sages. Car nous avons des textes fiables comme Isaïe (9, 21): "Vous ne savez donc pas! Vous ne comprenez donc pas! Ne vous l'a-t-on pas appris dès l'origine? Ne saisissez-vous pas ce qu'enseignent les fondements de la terre?" Et ces hommes pieux se dirent l'un à l'autre (Job 34, 4): "Nous choisirons le jugement, nous saurons entre nous ce qui est bien". Et certainement ces cinq amis, je veux dire Job et ses compagnons, possédaient des connaissances larges. Mais ce que nos sages ont interdit c'est de mettre les livres des prophètes de côté, et de s'appuyer uniquement sur une pensée indépendante individuelle concernant l'origine du temps ou l'origine de l'espace; et quiconque s'investit dans ce domaine peut-être trouvera-t-il la réponse, mais peut-être se trompera-t-il. Et jusqu'à ce qu'il trouve il demeurera sans religion; et même s'il trouve des conclusions sûres, il n'est pas à l'abri d'un doute [qui pourrait surgir plus tard], et ce doute détruira sa foi. Et nous savons que quiconque agit ainsi est un "fauteur", bien qu'il soit doté d'un potentiel intellectuel. Mais nous, communauté d'Israël, nous suivons cette voie [d'associer la raison et les livres prophétiques] comme je vais l'expliquer avec l'aide de Dieu.

Siddur de Saadia Gaon, 1136

Traduction : D'après Harold Weil